

**Міністерство освіти і науки України
Комунальний заклад вищої освіти
«Дніпровський педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради»**

**Навчально-методична картка заняття №
Назва та № спеціальності 012 «Дошкільна освіта»**

Предмет: Українська мова

Тема Пряма і непряма мова, її призначення і граматично-сміслові особливості.

Тип заняття: лекція

Мета заняття актуалізувати знання студентів здобуті в школі із зазначеної теми, наголосити на важливості способів передачі чужого мовлення; удосконалити вміння і навички розпізнавати речення з прямою та непрямою мовою, правильно використовувати їх у мовленні, закріпити навички розстановки розділових знаків при прямій мові та діалозі; розвивати логічне мислення, самостійність суджень, вміння узагальнювати; підвищувати рівень пам'яті, мовної грамотності студентів, культури мовлення і мислення, ввічливості; отримати задоволення від заняття .

Роздатковий матеріал: конспект, інструкції до практичного заняття

ТЗН комп'ютерне забезпечення

Література:

Основна

- 1.Ладоня В.О. Українська мова. Підручник для підготовки молодших спеціалістів вищих навчальних закладів. – К.: Вища школа, 2001.
2. Ющук. І.П. Українська мова. Практикум з правопису української мови. – К.: Освіта, 2007
3. Зубков М. Українська мова. Універсальний довідник. – Харків: ВД «ШКОЛА» 2009.
4. Новий довідник: Українська мова. Українська література. –К.: ТОВ «КАЗКА», 2008.

Додаткова: Залікові знання з української мови. 10-11 кл. –К.»Шкільний світ» 2006

1. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови ВД «Освіта» 2012

Тема Пряма і непряма мова, її призначення і граматично-сміслові особливості.
Мета заняття актуалізувати знання студентів здобуті в школі із зазначеної теми, наголосити на важливості способів передачі чужого мовлення; удосконалити вміння і навички розпізнавати речення з прямою та непрямою мовою, правильно використовувати їх у мовленні, закріпити навички розстановки розділових знаків при прямій мові та діалозі; розвивати логічне мислення, самостійність суджень, вміння узагальнювати; підвищувати рівень пам'яті, мовної грамотності студентів, культури мовлення і мислення, ввічливості; отримати задоволення від заняття .

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Стимулювання та мотивація навчально-пізнавальної діяльності.

Ознайомлення студентів із темою, метою і завданнями уроку.

Епіграф: Є тисячі доріг, мільйон людських стежинок.

Є тисячі ланів, але один лиш мій.

В.Симоненко

Вступне слово (Поетичний вступ)

Як не любить той край, де вперше ти побачив

Солодкий дивний світ, що звав життям,

Де вперше став ходити і квіткою неначе

В його теплі зростав і усміхавсь квіткам

В. Бичко

Метод „Мікрофон" (студенти по черзі висловлюють свої думки)

Так, дійсно, питання про життя є найбільш актуальним у наш час. Людські відповіді різноманітні, оскільки прояв життя і умови життя в людей різні. А життя – це ваше невідоме майбутнє. Хай воно буде завжди прекрасним.

І ось стоїте ви на порозі школи

Між двох світів, між різних берегів.

Бо за порогом цим складні лежать дороги,

В широкий світ з дитячих мрійних снів.

Тому я пропоную сьогодні порушити цю тему. Згодні?

Але для початку, давайте з'ясуємо, що між нами щойно відбулось?

Яким мовним терміном ми називаємо нашу розмову?

(діалог, дискусія, полілог, спілкування...)

Отже, під час нашого спілкування відбувся діалог, який базується з речень з прямою мовою.

- Діалог є одним із найважливіших видів мовленнєвої діяльності, так само вміння створювати речення з прямою мовою є шляхом до успіху у людському спілкуванні. Отож ми сьогодні маємо змогу повторити, та закріпити знання про пряму мову, її різновиди, удосконалимо вміння і навички розпізнавати

речення з прямою та непрямою мовою... Закріпити навички розстановки розділових знаків при прямій мові і діалозі, що розвиває логічне мислення, самостійність суджень, вмінню узагальнювати, виховуючи при цьому толерантність. Критичність, оригінальність мислення, дасть можливість замислитись над сенсом життя; отримати задоволення від уроку...

- **Пряма мова (ПМ)** – це точно відтворений чужий вислів із збереженням його лексичних, синтаксичних та інтонаційних особливостей. Вона, як правило, супроводжується словами автора, в яких стає відомо, кому належить ПМ, за яких обставин і в якій спосіб вона була висловлена тощо. Слова автора при ПМ є синт. центром, що організує констр. з чужим мовленням. Вони є засобом введення в розповідь чужого мовлення. ПМ разом зі словами автора – особливий тип синт. будови, близький до БСР з різнотипними частинами, але ПМ і слова автора не становлять разом одного речення, а виступають завжди як окремі речення. Зв'язки ПМ зі словами автора на письмі регламентуються спеціальними пунктуаційними правилами, а в усному мовленні – інтонацією.

-

- **Непряма мова (НМ)** – це чуже мовлення, введене автором розповіді в текст у формі з'ясувальної підр. частини СПР. Вона не є самот. синт. одиницею, а разом із словами автора становить складнопідр. з'ясув. речення, в якому головна частина – слова автора, підрядна – НМ. Синт. центром, як і при ПМ, є слова автора, які виступають у ролі головних частини СПР. /Мати запитала сина, куди він зібрався/. В усному і писемному мовленні нерідко доводиться ПМ замінювати на НМ. У такому випадку утворюється СПР, до головної частини якого приєднується за доп. сполучн. що (якщо чуже мовлення – розповідне речення), щоб (спонукальне), чи (питальне, якщо відсутнє питальне слово) так спол. слів займенниково-присл. походження підрядна частина, якою стає пряма мова. / «Чи почали сіно возити?» – запитав Ваня. Ваня запитав, чи почали сіно возити/. Якщо в ПМ є особові займенники й особові форми дієслів, то в НМ вони вживаються з погляду авторської розповіді, а не з погляду того, чиє мовлення передається.

- **Невласне пряма (вільна непряма) мова** – особливий стилістичний прийом, за дом. якого автор розкриває внутр. почуття героїв, їхні думки, переживання, прагнення. Вона становить суміш НМ з елементами ПМ, зберігаючи певною мірою при цьому порядок слів, інтонацію, дослівні вислови, емоційність мови персонажів. Це так зване внутрішнє мовлення, яке передається письменником шляхом ніби перевтілення у свого героя. /Кайдаших обтерла білою хусткою сап'янці і гордовито дивилася навкруги: дивіться, мов, люди добрі, яка панія їде до вас у гості/. У наведених прикладах мовлення персонажів різними способами (інтонація, вставні слова тощо) включається в авторську розповідь, що надає всьому вислову експресивності й емоційності.

- Отже, пряма мова виражає мовлення іншої особи, передане дослівно, без змін.

- Супроводжується словами автора, що вказують, кому вона належить.

- Стоїть після слів автора, перед ними або всередині них.

- Що стосується розділових знаків то тут, зверніть увагу, ми вводимо систему умовних позначень.(опрацьовується запис на дошці)

- Велика літера П буде позначати пряму мову, що пишеться з великої літери. Ну і відповідно маленька літера п, якщо пряма мова пишеться з малої букви.Так

само зі словами автора. Велика літера А – слова автора, що пишуться з великої літери і маленька літера а – слова автора, що пишуться з маленької букви.

-Як бачимо, авторські слова можуть займати різну позицію щодо прямої мови – перед нею, після неї, всередині між її складниками. Від цього залежить вживання розділових знаків, варіанти якого можна проілюструвати відповідними схемами.

III. Актуалізація опорних знань

Лінгвістична гра «Голосую»

► Дайте відповідь на запитання за допомогою символічних карток, де червоний колір позначає «ні», жовтий — «так».

1. Чужа мова — це мова іншої особи, не автора, не мовця? (Так)
2. Спосіб передачі чужої мови без збереження лексичних, синтаксичних особливостей — це пряма мова? (Ні)
3. Дослівне відтворення чужої мови — це пряма мова? (Так)
4. Непряма мова становить складносурядне речення? (Ні, СПР)
5. Змістове ядро у конструкції з прямою мовою становлять слова автора? (Ні, пряма мова.)